

Ocena

rozprawy doktorskiej mgr Kariny Przybyło-Kisielewskiej

„Znaczenie usług rekreacyjnych dla podniesienia atrakcyjności pobytu w uzdrowiskach”

wykonanej pod kierunkiem naukowym *dr-a hab. Zygmunta Kruczka, prof. AWF Kraków* (promotor) i *dr-a Wojciecha Biernackiego* (promotor pomocniczy) na Wydziale Rehabilitacji Ruchowej Akademii Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie.

Podstawę formalną wykonania recenzji stanowi pismo Przewodniczącej Rady Naukowej Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie z dnia 17 października 2024 roku NN/RN.510-73/24.

Ocena strony formalnej

Strona formalna, forma, objętość pracy

Przedstawiona do oceny praca jest zgodna z wymogami stawianymi rozprawom doktorskim. Praca jest przygotowana w formie maszynopisu opracowanego za pomocą komputerowego edytora tekstu. Ryciny, wykresy, tabele oraz fotografie zostały wklejone w formie cyfrowej do rozprawy, w odpowiednich miejscach. Całkowita objętość pracy wynosi 152 strony, z 16 tabelami, 9 fotografiami i 43 rycinami.

Zgodność treści z tematem określonym w tytule

Zamieszczone w pracy treści, są zgodne z tematem określonym w tytule, rozłożone są zgodnie z merytorycznym podziałem na 5 głównych rozdziałów, dyskusję, wnioski, streszczenia, spisy piśmiennictwa, tabel, wykresów etc. oraz aneks, co odpowiada układowi prac doktorskich.

Układ rozprawy, kolejność i kompletność rozdziałów, rodzaj załączników

Jak wspomniano, na rozprawę składa się 8 rozdziałów głównych, streszczenia w językach polskim i angielskim, spisy piśmiennictwa, tabel, wykresów, fotografii i rycin oraz aneks. Kolejność i logiczne ułożenie rozdziałów umożliwiają śledzenie głównego celu pracy. Metodologia badań obejmuje 4 podrozdziały. Wyniki badań i ich analizę przedstawiono w 4 oddzielnych podrozdziałach. Każdemu zagadnieniu, który stanowił zwarty problem badawczy, poświęcono jeden podrozdział. Powyższy układ, pozwolił na przeprowadzenie analiz w sposób uporządkowany, co nie jest bez znaczenia przy dużej liczbie wyników badań. W oddzielnym rozdziale przeprowadzono weryfikację problemów badawczych w odniesieniu do innych badań naukowych.

Uwagi krytyczne

Staranność edytorska przygotowania pracy pozostawia trochę do życzenia. Zdaniem recenzentki, przed jakąkolwiek próbą publikacji uzyskanych wyników badań należy poddać tekst szczegółowej weryfikacji. Struktura formalna rozprawy jest poprawna.

W pracy występują błędy interpunkcyjne, gramatyczne, co wymaga korekty. Odmiany rzeczowników, składnia zdania w wielu miejscach nie koresponduje z zasadami języka polskiego. Przedstawienie wszystkich błędów edytorskich nie jest możliwe, dlatego też podane zostaną najczęstsze niedociągnięcia.

Zwracam uwagę, że Autorka często stosuje określenie: „generalnie” (ss. 95, 105, 117).

W przedstawionej do recenzji pracy Autorka nie zachowała zasady jednorodności w zakresie podawania autorów cytowanych bądź przywoływanych tekstów. W wielu miejscach powołując się na autorów wpisywała zarówno imię i nazwisko autorów, co nie jest powszechnie stosowane, w innych miejscach zachowywała standardowe formy zapisu używając tylko nazwiska. Patrz m.in. strony 8 – wers 2 i 23, 13 – wers 10, 16, 22, 26; 37 – wers 5.

Autorka zamiennie używa formy osobowej i bezosobowej, co nie powinno mieć miejsca w pracy naukowej. Kolejną kwestią jest brak dbałości o weryfikację jakości tekstu oddanego do recenzji, który wielokrotnie nie zawiera polskich odmian końcówek.

W pracy zostały zastosowane przypisy dolne dla wyjaśnienia niektórych definicji, zagadnień, co niejednokrotnie wybija czytającego z rytmu.

Recenzentkę zastanawia użyte w tekście określenie: „rekolekcje menopauzalne” (str. 25: wers 1) – proszę o wyjaśnienie genezy w/w sformułowania.

Strony podawane poniżej są zgodne z otrzymaną wersją papierową rozprawy doktorskiej.

Najważniejsze uwagi dotyczą stron:

12: wers 1-2 (poniżej schematu): jest „Zarówno w definicji kultury fizycznej⁴ jak i turystyki zdrowotnej⁵ dostrzega się cel zdrowotny, co podkreśla znaczenie jakie wartość zdrowotna ma dla tych dwu zjawisk.” – Autorka powinna zastosować liczbę mnogą „w definicjach”, ponadto „dostrzega się cele zdrowotne”;

15: wers 24: jest Według oceny ETC poziomy sprzed pandemii „mają” zostać przekroczone dopiero w 2024 roku. – powinno być „Według oceny ETC poziomy sprzed pandemii „miały” zostać przekroczone dopiero w 2024 roku. – tekst nie został oznaczony jako cytat, zatem skoro pisany był przez Autorkę w bieżącym roku, trudno używać wobec niego czasu przyszłego. Jeżeli zaś zdanie miało mieć charakter cytowania, należało to zaznaczyć lub zastosować np. formę: „Według oceny ETC (2021) poziomy (...).

19: wersy 4-6: „Młodzi ludzie poszukują odpoczynku psychicznego i relaksu, a także usług poprawiających ich wygląd i zdrowie, a także (...)” – w jednym zdaniu dwukrotnie powtórzone „a także”; wers 8 (...) ochrona osób starszych i „niepełnosprawnych” – zgodnie z Konwencją WHO, używa się określenia: osoby z niepełnosprawnościami, nie osoby niepełnosprawne; wersy 12-16: jest: W tej sytuacji obserwujemy również u naszych przedsiębiorców wzrost jakości oferowanych usług, podnoszenie standardu obiektów uzdrowiskowych i turystycznych, zmianę sposobu i warunków żywienia, a także zwiększenie różnorodności oferowanych świadczeń oraz zapewnienie bezpieczeństwa (Królak 2021). – wg dołączonego źródła powinno być (ponieważ nie są to wyniki badań autorki rozprawy dr): Królak zaobserwowała u poddanych ocenie/analizie (...).

22: wers 28: jest: Terapia koni to kolejne wyjątkowe doświadczenie, które łączy konie w celu uzdrowienia emocjonalnego. wspierania naszego dobrego samopoczucia psychicznego – czy chodziło o: Hipoterapię?; łączy konie z czym/kim, a może włącza konie w terapię? – co Autorka miała na myśli?

27: wers 31: jest: (...) usługi turystyczne do których (...); powinno być: usługi turystyczne, do których – brak przecinka przed „który, która, które” zaobserwowano również na stronach: 27 – wers 31, 36 – wers 10, 70 – wers 3, 77 – wers 15, 79 – wersy 19 i 20, 98 –

wers 5; podobne błędy dotyczą braku przecinków przed „iż”, „że” – dotyczy m.in. stron: 72 (w4), 74 (w25), 79(w20), 80 (w25), 101 (w 1-3), 105 (w14).

17-18: wersy 32: 1-4 – stanowią powtórzenie treści zawartej na stronie 17 w wersach 24-28.

29: wers 17: „Dyspersja pomiędzy jakością świadczenia usługi, a informacjami, które uzyskał klient na ten temat” – zastanawia, czy „dyspersja = rozproszenie” jest najlepszym tłumaczeniem tekstu.

33: jest: „Kolejna rycina (8) przedstawia liczbę publikacji według przypisanym im dyscyplin naukowych”, powinno być: Kolejna rycina (8) przedstawia liczbę publikacji według przypisanych im dyscyplin naukowych.

33: jest: „Do dalszej analizy wybrano te publikacji, których dotyczą jakości usług rekreacyjno-sportowych. Wyniki badań zaczerpnięte z tych artykułów posłużyło do oceny tych usług w polskich i zagranicznych uzdrowiskach”, powinno być: Do dalszej analizy wybrano te publikacje, które dotyczą jakości usług rekreacyjno-sportowych. Wyniki badań zaczerpnięte z tych artykułów posłużyły do oceny tych usług w polskich i zagranicznych uzdrowiskach

72: wers 15: jest „w roku 20222 (...), powinno być „w roku 2022 (...); wersy 18-19: „Park rozpoczyna sezon jest od 1 maja a kończy w październiku.” – co Autorka miała zamiar zakomunikować?

77: pytanie uzupełniające 1. jest: Jak prezentuje się oferta rekreacyjna – sportowa w polskich uzdrowiskach?; winno być: Jak prezentuje się oferta rekreacyjno-sportowa w polskich uzdrowiskach?

80: wers 18 – podano źródło internetowe, jednak nie uzupełniono daty i godziny pobrania; wers 22 – jest: „Badania metoda ekspercka przeprowadzono w lipcu 2024 r.”; winno być: „Badania metodą ekspercką przeprowadzono w lipcu 2024 r.”

Opisy wyników powinny zostać dokonane w czasie przeszłym, ponieważ Autorka opisuje to, co już miało miejsce; błędne zapisy dotyczą stron: 83, 84-87, 90-93, 95, 97-99, 101-107.

120: jest: „Otrzymane wyniki badań opisane w rozdziale 4.6 potwierdzają istotną w wysokim stopniu ($p < 0,0001$) ujemną korelację pomiędzy ilością aktywności

rekreacyjno-sportowych a wiekiem ankietowanych”, powinno być: „Otrzymane wyniki badań opisane w rozdziale 4.6 potwierdzają istotną w wysokim stopniu ($p < 0,0001$) ujemną korelację pomiędzy ilością aktywności rekreacyjno-sportowych z wiekiem ankietowanych”

121: jest: „Stwierdzono również w moich badaniach, że aktywności rekreacyjno-sportowa jest zależna (w wysokim stopniu $p < 0,01$) od statusu materialnego, a różnice te mają charakter wysoce istotnego trendu. Oznacza to, że im lepiej oceniany status materialny tym więcej wybieranych aktywności.”; powinno być: „W niniejszych badaniach stwierdzono, że aktywności rekreacyjno-sportowa jest zależna (w wysokim stopniu $p < 0,01$) od statusu materialnego, a różnice te mają charakter wysoce istotnego trendu. Oznacza to, że im lepiej oceniany jest status materialny tym więcej jest wybieranych aktywności.”

122: jest: „W krajach zaawansowanych gospodarczo usługi stanowią najszybciej rozwijające się sektor gospodarki.” „Szczególna rola w sektorze usług mają usługi prozdrowotne. Są jednym z najważniejszych elementów turystyki zdrowotnej.” „Potrzeba udania się osób zmęczonych intensywnością codziennego życia, hałasem miast i zanieczyszczeniem środowiska do obiektów dysponujących naturalnymi zasobami przyrodolecznicznymi (wody mineralne i termalne, borowiny, walory bioklimatu) i odpowiednią infrastrukturą sanatoryjną oraz rekreacyjną, sportową i kulturalną aby odpocząć, dobrze się bawić i zrelaksować, doprowadziła do rozwoju usług prozdrowotnych (Aytekin, Ergün i Staszewska 2023).” Powinno być: „W krajach zaawansowanych gospodarczo usługi stanowią najszybciej rozwijający się sektor gospodarki.” „Szczególną rolę w sektorze usług mają usługi prozdrowotne. Są jednym z najważniejszych elementów turystyki zdrowotnej.” „Potrzeba udania się osób zmęczonych intensywnością codziennego życia, hałasem miast i zanieczyszczeniem środowiska do obiektów dysponujących naturalnymi zasobami przyrodolecznicznymi (wody mineralne i termalne, borowiny, walory bioklimatu) i odpowiednią infrastrukturą sanatoryjną oraz rekreacyjną, sportową i kulturalną, aby odpocząć, dobrze się bawić i zrelaksować, doprowadziła do rozwoju usług prozdrowotnych (Aytekin, Ergün i Staszewska 2023).”

125-126: jest: „w moich badaniach”, powinno być: „w niniejszych badaniach”

W opisach wyników badań, nie należy używać „ilość”, gdy opisywane są ściśle określone wartości – należy stosować określenie: liczba (wartość określona, gdy „ilość” – nie stanowi wartości (konkretnej) określonej).

Wnioski końcowe – część początkowa rozdziału stanowi streszczenie rozdziałów stanowiących podstawę teoretyczną rozprawy. Brak wypunktowania wniosków daje poczucie braku realizacji celów pracy, pomimo wcześniejszego wyjaśnienia dotyczącego potwierdzenia hipotez.

Brak podania źródeł do rycin: 5, 6, 7, 8, 9, 10, 38, 39, 40, 41, 42, 43. Czy są to opracowania własne Autorki?

Pewną niedoskonałością jest brak zgodności pomiędzy umiejscowieniem rycin, fotografii oraz tabel w tekście z podanymi w „rozdziałach” 10, 11 i 12 spisami. Ponadto, tego rodzaju spisy powinny znaleźć się w aneksie, nie zaś stanowić oddzielne, numerowane rozdziały.

Ocena merytoryczna rozprawy

Znaczenie naukowe i oryginalność podejmowanego tematu

Leczenie uzdrowiskowe stanowi ważny element działań prozdrowotnych mających przywrócić pacjentom sprawności. Coraz częściej pobyty uzdrowiskowe stanowią formę profilaktyki, regeneracji wśród osób wysoko funkcjonujących zawodowo. Stanowią formę odstresowania dla zapracowanych i zabieganych ludzi, dla których pełne pobyty sanatoryjne refundowane przez NFZ nie są możliwe do realizacji.

Autorka rozprawy doktorskiej skupiła się na analizie usług zdrowotnych w kontekście turystyki, tu określonej jako turystyka zdrowotna i aktywna forma spędzania czasu wolnego. Ponadto przytoczyła wyniki badań dotyczących jakości udzielanych usług sanatoryjnych. Poza tym w części wstępnej opisane zostały funkcje i atrakcje turystyczne Ponidzia w kontekście oferty usług leczniczych, wellness, spa, rekreacyjno-sportowych i turystycznych uzdrowisk Busko-Zdrój.

Wybór tematu rozprawy doktorskiej mgr Kariny Przybyło-Kisielewskiej uważam za uzasadniony, powyższa problematyka należy do interesujących i ważnych tak pod względem poznawczym jak i praktycznym.

Przejrzystość pracy, jej celów, hipotez, pytań badawczych, założeń

W części wstępnej Doktorantka omówiła zasady funkcjonowania uzdrowisk w Polsce i na świecie.

Przedmiotem badań w ocenianej rozprawie doktorskiej były usługi rekreacyjno-sportowe świadczone w uzdrowiskach i ich rola w podniesieniu atrakcyjności pobytu w kurortach. Celem pracy była ocena usług rekreacyjno-sportowych jako jednych ze świadczeń turystyki zdrowotnej oferowanych w sanatoriach zlokalizowanych w Busku-Zdroju.

Hipotezy badawcze są jasne i czytelne, posiadają wartości użytkowe. Pytania badawcze uszczegółwiają przedmiot badania.

Ocena materiału badawczego, liczebność, metoda doboru, opis warunków włączenia do badań

W podrozdziale 2.2. Autorka wydzieliła część dotyczącą usług rekreacyjno-sportowych w polskich i zagranicznych uzdrowiskach na podstawie przeglądu literatury (ss. 36-40). Dane tam zawarte miały za zadanie przedstawienie ofert oraz ich ocen przez kuracjuszy/gości. Taki przegląd jest jak najbardziej zasadny, jednakże na 34 zacytowane pozycje literatury tematu zaledwie 9 pozycji zostało opublikowanych w ostatnim 10-leciu. Najstarsza pozycja jest z 1999 roku, najnowsza z 2019 roku. Można sądzić, że trochę znaczący przedział czasowy oraz iż w ostatnim 5-leciu, z którego nie ma żadnej pracy także nastąpiło wiele zmian w oczekiwaniach gości/kuracjuszy.

Zakres i przedmiot badań zostały określone w podrozdziale 4.2., gdzie wskazano, iż w pracy wykorzystane zostały zarówno źródła wtórne jak i pierwotne. Źródła wtórne pochodziły z przeprowadzonych wcześniejszych badań oraz analiz statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS). Dostępność usług rekreacyjno-sportowych określono w oparciu o badania desk research stron internetowych polskich uzdrowisk. Natomiast źródłami pierwotnymi były wyniki badań własnych doktorantki.

Metodologia badań własnych została oparta o sondaż diagnostyczny. Jak podaje Autorka, dobór respondentów miał charakter celowy, w każdym z uzdrowisk wybrano 2 obiekty sanatoryjne, w którym realizowane były kontrakty NFZ, ZUS, PEFRON oraz 2 obiekty, w których realizowane było tylko leczenie komercyjne. Tym samym, badaniami objęte zostały 4 obiekty, w których uzyskano łącznie 377 ankiet (194 od respondentów z obiektów realizujących pobyt komercyjny, 183 od respondentów realizujących pobyt w sanatorium i szpitalu uzdrowiskowym z podpisanymi kontraktami NFZ, ZUS, PEFRON I). Sondaż diagnostyczny został przeprowadzony w oparciu o autorski kwestionariusz

ankiety. Badanie zostało przeprowadzone wśród gości/kuracjuszy w czasie ich pobytu urlopowego lub sanatoryjnego.

W badaniach uzyskano 377 ankiet, które zostały poddane analizie statystycznej. Średnia wieku w badanej grupie wyniosła 63 ± 12 lat. Nie mniej niż połowa badanych była w wieku 66 lat. Z kolei pełen rozrzut wieku mieścił się w zakresie od 30 do 92 lat. Taki rozkład jest zbliżony z strukturą wiekową klienteli polskich uzdrowisk. wśród respondentów dominują kobiety, które stanowią 2/3 badanych.

Liczba respondentów wydaje się wystarczająca do szerszego wnioskowania. Jak chodzi o kryterium włączenia, był to konkretny region sanatoryjny. Być może czynnikiem włączającym była dostępność do uzdrowisk Busko-Zdrój. Przy czym respondenci zamieszkiwali głównie województwa Małopolskie, Mazowieckie i Świętokrzyskie, choć ogółem zamieszkiwali 11 województw.

Trafność doboru i wartość metodologiczna metod badawczych

W przeprowadzonych badaniach Doktorantka posłużyła się metodą ekspercką. W pierwszym etapie zdefiniowano problem, tj. ustalenie znaczenia usług rekreacyjno-sportowych dla atrakcyjności pobytu w uzdrowiskach. Następnie dokonano wyboru grona ekspertów. Grono ekspertów składało się z 11 lekarzy, 7 fizjoterapeutów, 11 pracowników administracji samorządowych i 8 pracowników naukowych z uczelni wyższych.

Analizy statystyczne przeprowadzono za pomocą pakietu statystycznego PQStat w wersji 1.8.4.152. oraz pakietu MsExcel 2021. W pracy wykorzystano m.in. korelację rang Spearmana dla określenia aktywności rekreacyjno – sportowych w zależności od wieku. Określenia aktywności rekreacyjno – sportowych w zależności od płci oraz od statusu zawodowego dokonano testem U Manna-Whitneya. Określenia aktywności rekreacyjno – sportowych w zależności od statusu materialnego oraz od samooceny stanu zdrowia oszacowano testem Kruskala-Wallisa oraz post-hoc testem Dunna z poprawką Bonferroniego oraz testem trendu Jonckheere-Terpstra. Wpływ wieku na wybierane motywacje analizowano szacując modele regresji logistycznej. Średnią aktywność w minutach w kolejnych 5-cio dniowych okresach pobytu porównywano testem Friedmana raz post-hoc testem Dunna z poprawką Bonferroniego oraz testem Page dla trendu. Związek między pobytem i skierowaniem a aktywnością turystyczną analizowano testem zależności χ^2 oraz dokładnym testem Fishera. Wpływ wieku na wybór bazy SPA wraz ze strefą relaksu analizowano szacując model regresji logistycznej. Za istotne

przyjęto prawdopodobieństwo testowe na poziomie $p < 0,05$ a za wysoce istotne przyjęto prawdopodobieństwo testowe na poziomie $p < 0,01$.

Dobór metod badawczych jest prawidłowa.

Dobór metod analizy wyników

Wyniki badań przedstawiono obszernie w 4 podrozdziałach rozprawy, są one nawiązaniem do celu pracy, hipotez oraz pytań badawczych, ich treść jest przejrzysta dla czytelnika.

Uzyskane wyniki badań przedstawione zostały w następujących grupach: analiza motywacji wyjazdu do uzdrowiska, deklaracje korzystania z usług rekreacyjno-sportowych w Busku-Zdroju przez ankietowanych respondentów, ocena usług rekreacyjno-sportowych w świetle badań eksperckich oraz wyniki audytu mystery guest.

Mnogość wątków, stopień ich uszczegółowienia i obszerne informacje o analizowanych parametrach są typowe dla rozpraw doktorskich.

Jak wspomniano wcześniej, wydaje się, że nie wszystkie wyniki mają dużą wartość zarówno statystyczną, jak i implikacyjną.

Ocena merytoryczna dyskusji, wniosków

Rozdział 6. Obejmuje weryfikację problemów badawczych w odniesieniu do innych badań naukowych.

Autorka w pierwszej kolejności odniosła się do pytań badawczych komentując i porównując wyniki badań uzyskane w pracy z wynikami z wskazanej literatury tematu. Następnie Autorka dokonała weryfikacji hipotez. W podsumowaniu wspomnianych weryfikacji hipotezy pierwsza i trzecia zostały zweryfikowane pozytywnie, a druga częściowo pozytywnie.

Dyskusja obejmuje 5 stron traktujących o turystyce zdrowotnej i możliwościach jej rozwoju w kraju i za granicą. Autorka zwróciła tu również uwagę na intensyfikację działalności naukowej w zakresie identyfikacji nowych czynników wpływających na atrakcyjność turystów do terapii uzdrowiskowych. W treści dyskusji wskazano, że wyniki przedstawionych badań uzupełniają lukę badawczą w zakresie wpływu takich czynników

jak płeć, wiek, stan zdrowia, status materialny i status zawodowy na aktywność rekreacyjno-sportową gości uzdrowisk.

Spis literatury został opracowany czytelnie. Uwagę zwraca jednak fakt, iż na 135 pozycji literatury, 52 pochodzą z ostatniego 10-lecia, co oznacza, że najnowsze pozycje stanowią 38% wszystkich pozycji. Ponadto w pozycji nr 35 nie podano roku wydania (podano okres raportowania).

Na zakończenie pracy nie sformułowano konkretnych wniosków. Jednakże ostatni akapit stanowi podsumowanie i odpowiedzi zarówno na postawione hipotezy oraz pytania badawcze.

Zasadniczą część pracy kończy określenie ograniczeń oraz wskazanie kierunków dalszych badań, co świadczy o dojrzałości naukowej Doktorantki.

Podsumowanie

Przytoczone uwagi krytyczne nie umniejszają wartości recenzowanej pracy. Stronę merytoryczną oceniam bardzo pozytywnie. Praca ma nie tylko wartości poznawcze – teoretyczne, ale będzie miała również istotne znaczenie praktyczne w rozwoju turystyki sportowej w Polsce.

Stwierdzam, że przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska mgr Kariny Przybyło-Kisielewskiej pt.: „Znaczenie usług rekreacyjnych dla podniesienia atrakcyjności pobytu w uzdrowiskach” spełnia wymogi określone pracom doktorskim, jednocześnie **kwalfikuje Doktorantkę do nadania stopnia doktora w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu, w dyscyplinie nauki o kulturze fizycznej.**

Wnoszę zatem do Wysokiej Rady Naukowej Akademii Wychowania Fizycznego im. Bronisława Czecha w Krakowie o dopuszczenie mgr Kariny Przybyło-Kisielewskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

KIEROWNIK
Zakładu Kinezyterapii i Fizjoterapii
Wieku Rozwojowego
M. Wiernicka
dr hab. Marzena Wiernicka

